

Redactioneel

Het geschreven en gedrukte woord geeft maar gebrekkig weer wat de schrijver wil meedelen. Een (goede) voordracht vraagt een vrij grondige bewerking om een goed artikel te worden. Allerlei nuances door stemgebruik, gelaatsexpressie, gebaren gaan verloren, tenzij het de spreker/schrijver lukt deze door woord- en taalgebruik over te brengen.

Ik vraag kinderen – op de spelkamer – wel eens hoe bang ze zijn. Ik gebruik daarbij het gebaar waarmee sportvissers de grootte van hun vangst aangeven (in het vertrouwen dat de niet-vissers onder de lezers nu toch een beeld krijgen van hoe ik dat doe). Na een tijdje herhaal ik de vraag en vergelijken we de twee toestanden. Eén jongetje liet mij de tweede keer weten, dat hij 'nog heel nul' bang was.

Ik heb nu een lange reeks woorden nodig om te beschrijven hoe hij mij dat vertelde terwijl er geen woorden bij te pas kwamen: hij drukte duim en wijsvinger van één hand stijf op elkaar, zodat er absoluut geen ruimte meer tussen te bedenken was – kneep één oog dicht – keek met het andere oog of er toch maar geen streepje licht tussen duim en wijsvingertop doorkwam – en keek mij glunderend aan. Zó 'zei' hij dat! (Er zijn hulpmiddelen, zoals cursivering, accenten, leestekens, onderstrepingen.)

Het geschreven en gedrukte woord biedt ook mogelijkheden, welke het gesproken woord mist. In een praktijkperikel (*Medisch Contact* 20 mei 1982) worden de lotgevallen beschreven van een 4-jarig jongetje, dat na 3 maanden observatie op een kinderafdeling nog 3 maanden in een epilepsiekliniek werd opgenomen in verband met nachtelijke lachaanvallen. Uiteindelijk bleken de ouders zich te herinneren, dat zij hun zoontje van jongs af aan (sic!) geleerd hadden: 'niet bang zijn, lachen maar'.

De eerste helft van die instructie is als volgt te schrijven (te drukken): 'bang zijn'. Deze notatie is ontleend aan de Boolese algebra. Die opdracht is dan te lezen als: 'onderdruk je bang zijn, ontken je bang zijn, verberg je bang zijn – je mag zelf kiezen – als je maar je bang zijn onder de oppervlakte houdt'. Bovendien vervalt de term 'niet', welke in analoge

communicatie (en daar gaat het om in deze situaties) ondenkbaar is.

Mensen zijn maar betrekkelijk creatief; als ouders al een alternatief aanbieden ligt het tegengestelde of omgekeerde erg voor de hand. De gehele opdracht kan als volgt worden weergegeven:

'bang = gnab = lachen'

Dat doet het jongetje – maar dat mag ook niet, zeker niet 's nachts.

De ouders herinneren zich hun eerste opdracht – (geeft dat niet goed weer, wat zich afspeelt?) – zij geven aanvullende instructie:

'lachen = gnab (= bang) = ?

Misschien kiest het jongetje nu voor: 'iets' (hij 'verpieterde' in het ziekenhuis) of misschien voor: 'gnab nehcal', iets wat tegenovergesteld is aan lachen en ook nog omgekeerd tegenovergesteld aan bang zijn; een ruime keuze.

Een meisje kwam voor de eerste keer op de spelzolder, schoot vrijwel meteen op de poppenkast af – pakte de wolf en de draak en vond deze 'heel lief'. Was zij: gnab, qæuð 'suaq ?

Om recht te doen aan het raadselachtige zou je veel gesproken woorden nodig hebben.

J. ten Brink